

27.9.2022

Kunta- ja aluehallinto-osasto

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LUONNONSUOJELULAIKSI JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA (HE 76/2022 vp)

Ehdotuksen mukaan voimassa olevan luonnonsuojelulain yleinen rakenne ja sen useat pykälät säilyisivät pitkälti ennallaan, mutta lakia täydennettäisiin ja tarkistettaisiin monilta osin. Ehdotus ei muuttaisi viranomaisten toimivaltasuhteita tai valtion ja kuntien työnjakoa. Kuitenkin esim. valtion viranomaisten ja kunnan tehtävien ja toimivaltasuhteiden ajantasaistamisella ja selkeyttämisellä olisi välillisiä positiivisia vaikutuksia luonnonsuojelulain vaikuttavuuteen ja luonnon monimuotoisuuden tilaan.

Valtiovarainministeriöltä on pyydetty asiantuntijalausuntoa erityisesti kuntien näkökulmasta ja se kiinnittää huomiota seuraaviin ehdotuksiin.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Lakiin lisättäisiin säännökset rahallisesta avustuksesta hankkeisiin ja toimenpiteisiin luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemiseksi (luku 4). Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että kunnilla ja kuntayhtymillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. Kunnilla on monipuoliset mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuutta, sillä ratkaisut luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehdään usein paikallisesti. Kunnat esimerkiksi ohjaavat maankäyttöä ja lisäävät kansalaisten ympäristötietoisuutta. Välillisesti avustukset voivat kannustaa yksityisiä maanomistajia, kuntia ja yrityksiä sitoutumaan luontoarvojen suojeluun.

Esityksen 9 §:n mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua alueellaan, vastaa tässä laissa sille säädettyistä viranomaistehtävistä, valvoo luonnonsuojelulain säännösten noudattamista ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii lisäksi 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja ohjaa, valvoo ja edistää tuen toimeenpanoa **sekä tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa**. Esityksen perustelujen mukaan tällä tarkoitettaisiin erityisesti tiedollista tukea kunnille.

Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotettu muutos on kuntien toiminnan näkökulmasta kannatettava. Kuntien edistämistehtävän osalta yhteistyö eri toimijoiden kanssa on tarpeen ja kunnat tarvitsevat luonnon monimuotoisuuden edistämiseen taloudellisen tuen ohella myös tiedollista tukea.

11 §. Kunnan edistämistehtävä

Hallituksen esityksen mukaan kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä maisemansuojelua alueellaan. Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna sitä, että kunnan edistämistehtävä pysyy säännösten mukaisella muotoilultaan yleisenä ja joustavana ja sen katsotaan lähtevän perustuslaissa säädetystä kunnallisesta itsehallinnosta. Tällöin kunnilla säilyy mahdollisuus valita olosuhteisiinsa parhaiten sopivia ja myös paikallisesti hyväksyttäviä edistämisen keinoja. Esimerkiksi erot kuntien taloudellisissa voimavaroissa voivat vaikuttaa siihen, missä määrin eri kunnat kykenevät edistämään luonnon monimuotoisuutta. Tehtävään käytettävissä olevat resurssit ja asiantuntemus vaihtelevat kunnittain ja asiantuntemus jakautuu usein kunnan eri toimialoille, kuten esimerkiksi ympäristönsuojeluviranomaiseen ja kaavoitukseen.

Säännös kuntien luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämistehtävästä, yhdessä luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tarkoitetun taloudellisen ja tiedollisen tuen kanssa, voi edistää luonnon monimuotoisuuden huomioimista ja lisätä sen painoarvoa alueiden käytön suunnittelussa ja aluekehittämisessä.

13 §. Alueelliset toimeenpanosuunnitelmat

Esityksen mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi laatia alueelleen luonnon monimuotoisuusstrategiaa ja toimintaohjelmaa koskevan luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman. Kuntien näkökulmasta on tärkeää, että alueellisten toimenpidesuunnitelmien laatimisessa varmistetaan riittävä ja aito vuorovaikutus alueen toimijoiden kesken. Esityksessä on hyvin tunnistettu, että kunnilla on merkittävä rooli alueellisten ohjelmien valmistelussa paikallisten olosuhteiden asiantuntijana ja yhteistyötä edistävänä toimijana.

Luku 13. Luonnonsuojelun tiedonhallinta

Luonnonsuojelulakiin lisättäisiin uusi luku luonnonsuojelun tiedonhallinnasta. Valtiovarainministeriö kannattaa ajatusta siitä, että voimassa olevaa sääntelyä luontotiedon hallinnan parantamiseksi ja sääntelyn ajantasaistamiseksi kehitetään ja että luonnonsuojelun tiedonhallinnasta säädetään laissa. Luonnonsuojelun tietojärjestelmien tiedot ovat kuntien käytettävissä ja hyödyttävät monipuolisesti myös kuntia mm. kaavoituksessa sekä luvituksessa.

Esityksen mukaan kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle tallettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Valtiovarainministeriö kannattaa sitä, että säännös on mahdollistava eikä ehdottoman velvoittava.

65 § ja 78 §. Uhanalaisen luontotyyppin ja lajien huomioon ottaminen

Esityksen mukaan viranomaisten on otettava uhanalaiset luontotyypit ja lajit huomioon päätöksenteossaan noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä. Esityksen perusteluissa todetaan, että uhanalaisen luontotyyppin ja lajien huomioon ottamista koskevat ehdotukset olisivat luonteeltaan informatiivisia ja korostaisivat uhanalaisten luontotyyppien asemaa muiden lakien mukaisissa päätöksentekomenettelyissä. Ne eivät kuitenkaan esityksen mukaan muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä, eivätkä sellaisenaan myöskään olisi esimerkiksi muun lain mukaisen luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä.

Valtiovarainministerin näkemyksen mukaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioonottamista koskevien säännösten merkitys ja soveltaminen käytännössä jää osin epäselväksi. Tulkinnanvaraisuudella saattaa olla menettelyjä hidastava ja ennakoitavuutta vähentävä vaikutus esimerkiksi kunnan kaavoitus- tai lupaprosessissa.

Kuntien hallintoon ja talouteen liittyvien vaikutusten vuoksi esitysluonnos on käsitelty Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 7.12.2021. Yhteenvetona valtiovarainministeriö toteaa, että sillä ei ole kuntien itsehallinnon tai rahoitusperiaatteen näkökulmasta esitykseen huomautettavaa.

Neuvotteleva virkamies

Anu Hernesmaa

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö
Lainsäädäntöasiantuntija Heli Kokkinen